

KOMISSION PÄÄTÖS,
tehty 25 päivänä marraskuuta 1998,
Saksan Draiswerke GmbH:lle myöntämästä valtiontuesta
(tiedoksiannettu numerolla K(1998) 3800)
(Ainoastaan saksankielinen teksti on todistusvoimainen)
(ETA:n kannalta merkityksellinen teksti)

(1999/275/EY)

EUROOPAN YHTEISÖJEN KOMISSIO, joka

ottaa huomioon Euroopan yhteisön perustamissopimuksen ja erityisesti sen 93 artiklan 2 kohdan ensimmäisen alakohdan,

ottaa huomioon Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen ja erityisesti sen 62 artiklan 1 kohdan a alakohdan,

on antanut niille, joiden etua asia koskee, tilaisuuden esittää huomautuksensa edellä mainittujen artiklojen mukaisesti,

sekä katsoo seuraavaa:

1. MENETTELY

Tanska ilmoitti komissiolle 30 päivänä elokuuta 1996 päivätyllä kirjeellä mannheimilaiselle Draiswerke GmbH:lle (jäljempänä "Draiswerke") myönnetystä väitetyistä valtiontuesta, josta oli ollut kirjoitus *Frankfurter Allgemeine Zeitung* -sanomalehdessä 8 päivänä elokuuta 1996. Komissio pyysi 26 päivänä syyskuuta 1996 päivätyllä kirjeellä Saksaa toimittamaan huomautuksensa. Saksa vastasi 18 päivänä helmikuuta 1997 päivätyllä kirjeellä ja vahvisti, että valtio oli tehnyt useita maksusuorituksia. Komissio katsoi, että kyseisiin maksusuorituksiin saattoi sisältyä hyväksyttyihin tukijärjestelyihin kuulumatonta valtiontukea. Siksi asia kirjattiin 19 päivänä maaliskuuta 1997 ilmoittamattomien tukien rekisteriin. Komissio pyysi Saksalta 21 päivänä maaliskuuta 1997 päivätyllä kirjeellä rakenneuudistustuen kilpailuoikeudellista arviointia varten tarvittavia tietoja. Saksa vastasi pyyntöön 2 päivänä kesäkuuta 1997. Lisätietoja pyydettiin 18 päivänä heinäkuuta 1997 päivätyllä kirjeellä, koska tärkeitä tietoja oli jätetty toimittamatta. Liittotasavallan hallituksen 8 päivänä syyskuuta 1997 päivätyssä vastauskirjeessä muun

muussa osittain muutettiin aikaisemmin annettuja tietoja ja mainittiin uudesta valtion maksusuorituksesta. Komissio pyysi Saksalta 26 päivänä tammikuuta 1998 päivätyllä kirjeellä selvitystä näihin kohtiin. Saksa vastasi pyyntöön 16 päivänä helmikuuta 1998 päivätyllä kirjeellä.

Komissio ilmoitti Saksalle 25 päivänä maaliskuuta 1998 päivätyllä kirjeellä päätöksestään aloittaa EY:n perustamissopimuksen 93 artiklan 2 kohdan mukainen ilmoittamatta jätettyjä tukia koskeva menettely.

Komission asiaa koskeva ilmoitus julkaistiin *Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdessä* ⁽¹⁾. Komissio kehotti niitä, joiden etua asia koskee, esittämään mahdolliset huomautuksensa. Komissio ei saanut kolmansielta huomautuksia.

2. YKSITTÄISET TOIMENPITEET

Vuonna 1966 yrityksellä oli vakavia maksuvaikeuksia. Mannheimin kaupunki toimi välittäjänä pankkien ja omistajien välisissä neuvotteluissa, jotta yrityksen toiminta olisi voinut jatkua. Asianomaiset osapuolet päättivät rakenneuudistustoimenpiteistä ja torjuivat näin konkurssimenettelyn käynnistymisen. Menettelyn aloittamista koskevassa päätöksessään komissio totesi seuraavat toimenpiteet:

- a) Mannheimin kaupunki on myöntänyt elokuussa 1996 0,8 miljoonan Saksan markan (0,4 miljoonan ecun) lainan, jonka laina-aika oli kymmenen kuukautta ja korko 5 prosenttia.
- b) Landeskreditbank Baden-Württemberg -pankki (jäljempänä "LAKRA") antoi 21 päivänä elokuuta 1996 50-prosenttisen täytetakuksen 6 miljoonalle Saksan markalle (3 miljoonalle eculle). Alun perin 30 päivään kesäkuuta 1997 voimassa ollutta takausa pidennettiin 27 päivänä kesäkuuta 1997 vielä vuodella 30 päivään kesäkuuta 1998. Takaushakemuksesta perittiin 1 prosentin maksu sekä vuotuinen 0,5 prosentin maksu takauksen kattamasta määrästä.
- c) Sparkasse Mannheim -pankki antoi lainat, joiden vakuutena edellä mainittu takaus oli. Lainat olivat 4 miljoonan Saksan markan (2 miljoonan ecun) konttokuranttilaina, jonka korko oli alussa 8 prosenttia (nykyisin 8,25 prosenttia), ja 2 miljoonan Saksan

⁽¹⁾ EYVL C 207, 3.7.1998, s. 14.

markan (1 miljoonan ecun) vekseliluotto, jonka korko oli 1 prosentti. Sparkasse Mannheimin lainat myönnettiin alun perin 30 päivään kesäkuuta 1996 saakka, mutta niiden laina-aikaa pidennettiin myöhemmin 30 päivään kesäkuuta 1998. Sparkasse Mannheim ei kuulunut yrityksen ensisijaiseen luotottajiin.

- d) Elokuussa 1996 Mannheimin kaupunki osti yrityksen alkuperäisten osakkaiden yksityisomistuksessa olleen tontin, jonka pinta-ala oli 5 944 m². Kaupasta saadut 1,2 miljoonaa Saksan markkaa (0,6 miljoonaa ecua) alkuperäiset osakkaat osoittivat yrityksen rakenneuudistuksen toteuttamisen viimeiseksi rahoituseräksi.

Menettelyn aloittamista koskevassa päätöksessään komissio ilmoitti kantanaan, että Saksa ei ollut toimitamillaan tiedoilla osoittanut rakenneuudistustoimenpiteiden täyttävän vaikeuksissa olevien yritysten pelastamiseen ja rakenneuudistukseen myönnettyä valtiontukea koskevissa yhteisön suuntaviivoissa (jäljempänä ”yhteisön suuntaviivat”) ⁽²⁾ säädettyjä ehtoja. Komission mielestä oli pikemminkin katsottava, että Mannheimin kaupungin myöntämä laina ja LAKRAn antama takaus olivat EY:n perustamissopimuksen 92 artiklassa tarkoitettuja valtiontukea ja säännösten vastaisia, koska niistä ei oltu ilmoitettu ennalta EY:n perustamissopimuksen 93 artiklan 3 kohdassa määrättyllä tavalla. Lisäksi komissio totesi, että Sparkasse Mannheimin myöntämät luotot ja tontista maksettu ostohinta saattoivat sisältää tukea.

3. SAKSAN HUOMAUTUKSET

Saksa esitti komission aloittamaan menettelyyn liittyvät huomautuksensa 17 päivänä heinäkuuta 1998 päivätyllä kirjeellä.

Saksa huomautti, että se oli jo esittänyt Deutsche Gesellschaft für Mittelstandsberatung mbH -yrityksen (DGM) elokuussa 1996 antaman lausunnon. Saksan mukaan rakenneuudistusohjelman tarkoituksena oli todistaa yrityksen tervehdyttämiskelpoisuus. Lisäksi Saksa toimitti tietoja laajemmasta (16 päivänä joulukuuta 1996 päivätystä) rakenneuudistussuunnitelmasta, Draiswerken (20 päivänä toukokuuta 1998 päivätystä) laajasta liiketoimintasuunnitelmasta, Draiswerken tilinpäätöksen vuodelta 1997 ja kuukausittaiset maksuvalmius- sekä tuloslaskelmarviot vuosiksi 1998–2001. Saksan mielestä nyt on käytettävissä realistinen ja johdonmukainen rakenneuudistusohjelma.

Saksa esitti Draiswerken pankkien kirjeitä, joita olivat laatineet Deutsche Bank (päiväys 4 päivänä kesäkuuta 1998), Dresdner Bank (päiväys 12 päivänä kesäkuuta 1998)

ja Sparkasse Mannheim (päiväys 19 päivänä kesäkuuta 1998). Näissä kirjeissä pankit ilmoittivat suhtautuvansa myönteisesti Draiswerken tulevaisuudennäkymiin.

Saksa ilmoitti, että Mannheimin kaupungin antama 0,8 miljoonan Saksan markan (0,4 miljoonan ecun) laina, jonka laina-aika oli kymmenen kuukautta, oli maksettu takaisin määräajassa toukokuun 1997 lopussa korkoineen. Yrityksellä oli tosin vaikeuksia, mutta lainamäärää ei voitu katsoa valtiontueksi. Mahdolliset korkoedut kuuluivat vähämerkityksistä tukea koskevan de minimis -säännön piiriin.

LAKRAn myöntämään takaukseen sovellettiin Saksan ilmoituksen mukaan Baden-Württembergin osavaltion elinkeinoelämälle antamia takauksia koskevia suuntaviivoja. Saksa esitti tarkat tiedot henkilöstömäärän kehityksestä vuosina 1996–1998 ja osoitti, että yrityksellä oli takauksen voimassaolon jatkamisen aikaan 279 työntekijää eli vähemmän kuin 300 työntekijän raja-arvo, josta alkaen Saksa oli sitoutunut ilmoittamaan kustakin takauksesta erikseen.

Saksa ilmoitti, että Draiswerke oli antanut yritysten yhteensulautumisia ja yrityskauppoja välittävälle B. Metzlerille tehtäväksi etsiä sijoittajia, ja esitti B. Metzlerin 23 päivänä kesäkuuta 1998 päiväämän kertomuksen. Sen mukaan mahdollisen uuden sijoittajan löytyminen olisi eduksi rakenneuudistukselle, mutta ei mitenkään sen ehdoton edellytys.

Saksa esitti Sparkasse Mannheimin 16 päivänä kesäkuuta 1998 päivätyn kirjeen, jossa se ilmoittaa Draiswerkelle lainaa myöntäessään toimineensa markkinataloudessa toimivan yksityisen pääomasijoittajan periaatteen mukaisesti.

Saksa ilmaisi käsityksensä, että ostetun tontin hinta ei sisältänyt tukea, ja viittasi kiinteistöjen hintoja Mannheimin piirikunnassa arvioivan asiantuntijavalioikunnan antamaan tontin käypää arvoa koskevaan lausuntoon.

Lisäksi Saksa esitti kantansa yhteydessä Draiswerken 30 päivänä kesäkuuta 1998 antamat lausunnot, joissa yritys ilmoittaa olevansa vakuuttunut rakenneuudistuksen onnistumisesta.

4. KILPAILUOIKEUDELLINEN ARVIOINTI

Komissio on Saksan 17 päivänä heinäkuuta 1998 päivätystä kirjeestä antamien tietojen perusteella tarkastellut asiaa kilpailuoikeuden kannalta.

⁽²⁾ EYVL C 368, 23.12.1994, s. 12.

4.1 Vastaanottaja

Draiswerke GmbH sijaitsee Baden-Württembergin osavaltiossa, joka ei ole tukeen oikeutettu alue. Vuonna 1996 Draiswerken palveluksessa oli keskimäärin 334 työntekijää, sen liikevaihto oli 55 miljoonaa Saksan markkaa (27,5 miljoonaa ecua) ja vuoden päättyessä sen tase oli 41 miljoonaa Saksan markkaa (20,5 miljoonaa ecua). Pienten ja keski suurten yritysten määritelmästä 3 päivänä huhtikuuta 1996 annetun komission suosituksen⁽³⁾ mukaisesti kysymyksessä oli suuri yritys, koska sen henkilöstön määrä ylitti 250 työntekijän rajan. Yrityksen alkuperäiset osakkaat, jotka kuuluivat kaikki samaan sukuun, myivät vuonna 1996 yrityksen osuudet sen henkilöstölle.

Yritys tuottaa kahteen tuotealueeseen kuuluvia erikoiskoneita eli dispergointi- ja mikromärkäjauhatusmekaniikan sekä sekoitus- ja reaktiomekaniikan koneita. Asiakkaina ovat kemian teollisuus, pinnoitusyritykset, elintarviketeollisuus ja paperiteollisuus, lääketeollisuus, pesu- ja puhdistusaineala sekä keraamisen alan yritykset.

Yritys kärsi vuoden 1996 ensimmäisellä puoliskolla raskaita tappioita. Sen pääasiallinen rahoittaja menetti luottamuksensa yritykseen ja sanoi irti luottonsa 31 päivänä heinäkuuta 1996. Tämän jälkeen myös toinen luottolaitos sanoi irti luottonsa, jolloin Draiswerkeltä tuli maksukyvytön. Kyseisestä ajankohdasta alkaen Draiswerke on ollut vaikeuksissa oleva yritys.

4.2 Valtiontuet

Draiswerke toimii erikoiskonealan kaksilla osamarkkinoilla, joilla Euroopan talousalueella toimii muitakin yrityksiä. Dispergointi- ja mikromärkäjauhatusmekaniikan tuotealueilla, joihin lähes 60 prosenttia Draiswerken liikevaihdosta kuuluu, sen tärkeimpiä kilpailijoita ovat sveitsiläinen Bühler AG ja saksalainen Erich NETZSCH GmbH & Holding KG. Molemmat kilpailijat toimivat tytäryhtiöineen useissa yhteisön jäsenvaltioissa. Tuotealueista toisella eli sekoitus- ja reaktiomekaniikassa, jolta noin 40 prosenttia liikevaihdosta on peräisin, pääkilpailija on saksalainen Gebrüder Lödige Maschinenbau GmbH, jolla myös on tytäryhtiöitä useissa jäsenvaltioissa.

Mannheimin kaupungin laina ja LAKRAn takaus olivat valtiollisten elinten myöntämiä ja näin ollen valtion varoista myönnettyjä. Kummankin toimenpiteen tarkoituksena oli mahdollistaa vaikeuksiin joutuneen yrityksen toiminnan jatkuminen, joten ne hyödyttivät Draiswerkeä

sen kilpailijoihin nähden. Näin ollen toimenpiteet saattoivat haitata muista jäsenvaltioista olevien kilpailijoiden taloudellista asemaa, joten Mannheimin kaupungin laina ja LAKRAn takaus ovat EY:n perustamissopimuksen 92 artiklan 1 kohdan ja ETA-sopimuksen 61 artiklan 1 kohdan mukaisia valtiontukea, jotka vääristävät tai uhkaavat vääristää kilpailua.

Mannheimin kaupungin rakenneuudistuslainaa ei myönnetty hyväksytyn järjestelyn mukaisesti. Komissio ei voi olla yhtä mieltä Saksan kanssa siitä, että laina ei olisi ollut tukea ja että vähäistä tukea koskevat säännöt kattaisivat mahdolliset korkoedut. Komission pysyvän päätöksentekokäytännön mukaisesti 0,8 miljoonan Saksan markan (0,4 miljoonan ecun) lainamäärä on katsottava valtiontueksi, koska yritys on vaikeuksissa eikä olisi voinut ottaa lainaa rahoitusmarkkinoilta. Vähämerkityksisestä tuesta annetun komission tiedonannon⁽⁴⁾ perusteella arvioituna 0,8 miljoonan Saksan markan (0,4 miljoonan ecun) laina ylitti kolmen vuoden ajanjaksona vähämerkityksisen tuen raja-arvon 100 000 eculla. Lisäksi komissio muistuttaa Saksaa siitä, että laina on otettava huomioon yhdessä muiden rakenneuudistuslainojen ja erityisesti LAKRAn takauksen kanssa. Saksan olisi näin ollen pitänyt ilmoittaa lainasta komissiolle EY:n perustamissopimuksen 93 artiklan 3 kohdan mukaisesti. Saksa ei ole noudattanut tätä vaatimusta, joten toimenpide oli laitton.

Valtion omistama LAKRA myönsi takauksensa Baden-Württembergin osavaltion elinkeinoelämälle antamia takauksia koskevien suuntaviivojen perusteella. Komissio on hyväksynyt tämän järjestelyn 5 päivänä kesäkuuta 1984 päivätyllä kirjeellä. Asian C 57/86 käsittelyn yhteydessä Saksa lupautui 6 päivänä helmikuuta 1987 päivätyllä kirjeellä ilmoittamaan yksitellen kaikki sellaiset takaukset, jotka myönnettäisiin kyseisen järjestelyn mukaisesti vaikeuksissa oleville yli 300 työntekijän yrityksille. Draiswerken vuosittain päätöksen mukaan yrityksellä oli vuonna 1996 334 työntekijää. Näin ollen komissiolle olisi pitänyt EY:n perustamissopimuksen 93 artiklan 3 kohdan nojalla antaa tieto suunnitellusta takauksesta. LAKRAn jatkaessa takauksen voimassaoloa kesäkuussa 1997 henkilöstömäärä oli 279 eli se jäi alle 300 työntekijän raja-arvon. Takauksen voimassaolon jatkaminen on kuitenkin laskettava kuuluvaksi yhteen vuonna 1996 tapahtuneen alkuperäisen takauksen myöntämisen kanssa, jolloin Draiswerken henkilöstömäärä oli vielä yli 300. Siksi komissio ei voi olla yhtä mieltä Saksan liittotasavallan hallituksen

⁽³⁾ EYVL L 107, 30.4.1996, s. 4.

⁽⁴⁾ EYVL C 68, 6.3.1996, s. 9.

kanssa siitä, että Baden-Württembergin osavaltion elinkeinoelämän puolesta antamia takauksia koskevat suunta-
viivat kattavat LAKRAn takauksen jatkamisen. Myös
takauksen voimassaolon jatkamisesta olisi siis ollut ilmoit-
tettava erikseen EY:n perustamissopimuksen 93 artiklan 3
kohdan mukaisesti. Saksa ei ole noudattanut näitä vaati-
muksia, joten sekä takauksen myöntäminen että sen
voimassaolon jatkaminen olivat laittomia toimenpiteitä.

Saksan ilmoituksen mukaan Sparkasse Mannheim ja
Draiswerken molemmat muut rahoittajat, Deutsche Bank
ja Dresdner Bank, muodostivat pankkien konsortion.
Luotot myönnettiin sillä ehdolla, että kaikki kolme
pankkia toimivat keskenään yhteisymmärryksessä. Niinpä
Sparkasse Mannheim myönsi lainat sillä ehdolla, että
kumpikin muu rahoituslaitos aloitti uudelleen yrityksen
lainoituksen. Sparkasse Mannheim kytki luotonantonsa
jatkumisen myös siihen, että molemmat muut pankit
jatkavat luototusohjelmaansa ja että lisävarojen myöntä-
minen Draiswerkelle on perusteltua ottaen huomioon
yrityksen taloudelliset näkymät⁽⁵⁾ Sparkasse Mannheim
perusteli lisäksi kummankin muun pankin tavoin luot-
tonantonsa rakenneuudistussuunnitelmalla, jonka Drais-
werke oli laatinut yhdessä yrityskonsultointiyritys DGM:n
kanssa⁽⁶⁾. Sparkasse Mannheimilla on myös edustaja
Draiswerken neuvoo-antavassa neuvostossa, minkä vuoksi
sillä on tosiasioihin perustuvaa tietämystä yrityksen ta-
loudellisesta ja strategisesta tilanteesta. Sparkasse Mann-
heimin luotot olivat myös LAKRAn takaamia. Tämä
huomioon ottaen komissio päätteli, että Sparkasse Mann-
heimin rahoitustoiminta on yksityisen lainanantajan
periaatteen mukaista eikä ole EY:n perustamissopimuksen
92 artiklassa tarkoitettua valtiontukea.

Saksa osoitti, että 1,2 miljoonan Saksan markan (0,6
miljoonan ecun) hinta, jonka Mannheimin kaupunki oli
maksanut alkuperäisille osakkaille 5 944 m²:n suuruudesta
kiinteistöistä, perustui kiinteistöjen hintoja Mannheimin
piirikunnassa arvioivan valiokunnan lausuntoon.
Komissio tarkisti arvioidun hinnan ja totesi, että käypää
arvoa koskeva lausunto oli kiinteistöjen hinta-arvioissa
noudatettavien yleisten sääntöjen mukainen. Lisäksi
asiantuntijavaliokunta oli vahvistanut käyväksi arvoksi
aineellisen arvon sijasta tätä alhaisemman tuottoarvon,
joten markkinahinta-arvio oli pikemminkin varovainen.
Komissio päätteli, että hinta on käypä markkinahinta eikä
sisällä EY:n perustamissopimuksen 92 artiklassa tarkoi-
tettua tukea.

⁽⁵⁾ Draiswerken pankit ilmaisivat kirjeissään suhtautuvansa
myönteisesti yrityksen tulevaisuudennäkymiin.

⁽⁶⁾ Kuten jäljempänä esitetään, komissio katsoo rakenneuudistus-
suunnitelman olevan realistinen, johdonmukainen ja laaja sekä
auttaa riittävän ajan kuluessa palauttamaan yrityksen pitkän
aikavälin kannattavuuden.

4.3 Poikkeusmääräykset

EY:n perustamissopimuksen 92 artiklan 1 kohdassa ja
ETA-sopimuksen 61 artiklan 1 kohdassa on vahvistettu
periaate, jonka mukaan kyseisissä määräyksissä määri-
tellyn kaltainen tuki ei sovellu yhteismarkkinoille. EY:n
perustamissopimuksen 92 artiklan 2 ja 3 kohdassa sekä
ETA-sopimuksen 61 artiklan 2 ja 3 kohdassa luetellaan
tuet, joita voidaan pitää yhteismarkkinoille soveltuvina.
Komissio on tutkinut, voidaanko 3,8 miljoonan Saksan
markan (1,9 miljoonan ecun) valtiontukia, eli Mann-
heimin kaupungin antamaa 0,8 miljoonan Saksan markan
(0,4 miljoonan ecun) lainaa ja LAKRAn 6,0 miljoonalle
Saksan markalle (3,0 miljoonalle eculle) myöntämää 50-
prosentista takausta pitää näiden poikkeusmääräysten
nojaalla yhteismarkkinoille soveltuvana.

EY:n perustamissopimuksen 92 artiklan 2 kohdan ja
ETA-sopimuksen 61 artiklan 2 kohdan poikkeusmää-
räyksiä ei voida soveltaa, koska kysymyksessä ei ole yksit-
täisille kuluttajille myönnettävä sosiaalinen tuki eikä tuki
luonnonmullistusten aiheuttaman vahingon korvaami-
seksi eikä taloudellinen tuki sellaisille Saksan liittotasa-
vallan alueille, joihin Saksan jako on vaikuttanut.

EY:n perustamissopimuksen 92 artiklan 3 kohdan a
alakohdan ja ETA-sopimuksen 61 artiklan 3 kohdan a
alakohdan poikkeusmääräyksiä tai EY:n perustamissopi-
muksen 92 artiklan 3 kohdan c alakohdan ja ETA-sopi-
muksen 61 artiklan 3 kohdan c alakohdan poikkeusmää-
räysten alueellisia näkökohtia ei voida soveltaa, koska
yritys ei sijaitse tukialueella.

EY:n perustamissopimuksen 92 artiklan 3 kohdan b
alakohdan ja ETA-sopimuksen 61 artiklan 3 kohdan b
alakohdan poikkeusmääräysten osalta komissio katsoo,
että kyseinen toimenpide ei täyttänyt ehtoja, jotka
komissio tavallisesti liittää Euroopan yhteistä etua koske-
viin hankkeisiin, eikä tuki ollut myöskään tarkoitettu
poistamaan vakavaa häiriötä jäsenvaltion taloudessa.

EY:n perustamissopimuksen 92 artiklan 3 kohdan d
alakohdan ja ETA-sopimuksen 61 artiklan 3 kohdan d
alakohdan poikkeusmääräyksiä ei voitu myöskään
soveltaa, koska tukea ei oltu tarkoitettu kulttuurin edistä-
miseen ja kulttuuriperinnön säilyttämiseen.

Näin ollen voitaisiin mahdollisesti soveltaa vain EY:n
perustamissopimuksen 92 artiklan 3 kohdan c alakoh-
dassa ja ETA-sopimuksen 61 artiklan 3 kohdan c alakoh-
dassa määrättyjen poikkeussäännösten ensimmäistä osaa,
joka koskee tukea tietyn taloudellisen toiminnan edistä-
miseen, jos tuki ei muuta kaupankäynnin edellytyksiä
yhteisen edun kanssa ristiriitaisella tavalla.

4.4 Yhteisön suuntaviivat

Draiswerke on vaikeuksissa oleva yritys. Mannheimin kaupungin laina ja LAKRAN takaus ovat rakenneuudistustukia. Yhteisön suuntaviivoissa (7) säädetään, millä edellytyksillä rakenneuudistustukia voidaan pitää yhteismarkkinoille soveltuvina.

Niiden mukaisesti rakenneuudistus on toteutettava kohtuullisessa ajassa kyseisen yrityksen pitkäaikaisen elinkelpoisuuden palauttamiseen tähtäävän realistisen, johdonmukaisen ja kauaskantoisen suunnitelman mukaisesti, joka perustuu yrityksen tuleviin toiminnan edellytyksiin liittyviin realistisiin oletuksiin. Rakenneuudistusta koskeissa suunnitelmissa on otettava huomioon muun muassa yrityksen vaikeudet aiheuttaneet olosuhteet, kyseisten tuotteiden tarjonta ja kysyntä markkinoilla sekä niiden kehitysnäkymät samoin kuin yrityksen erityisvahvuudet ja -heikkoudet. Suunnitelmien avulla yrityksen on voitava siirtyä suunnitellusti uuteen rakenteeseen, joka takaa yrityksen elinkelpoisuuden pitkällä aikavälillä ja mahdollistaa sen omilla varoilla toimimisen ilman enempää valtiontukea.

Rakenneuudistukseen kuuluu tavallisesti yrityksen toiminnan tehokkaampi uudelleenorganisointi ja rationalisointi, johon tyypillisesti kuuluu vetäytyminen tuottamattomasta tai jo tappiollisesta toiminnasta, sellaisen toiminnan rakenteellinen uudistaminen, joka voidaan saada jälleen kilpailukykyiseksi, ja mahdollisesti toiminnan laajentaminen uuteen tuottavampaan toimintaan tai sellaisen toiminnan aloittaminen. Aineelliseen rakenneuudistukseen on useimmiten liittyttävä myös rahoituksen rakenteen uudistaminen.

Yhteisön suuntaviivojen 3 jakson mukaisesti komission on erityisesti tutkittava, täyttääkö rakenneuudistussuunnitelma seuraavat ehdot: ensiksi sen on palautettava yrityksen pitkän aikavälin kannattavuus kohtuullisessa ajassa, toiseksi tuki ei saa perusteettomasti vääristää kilpailua ja kolmanneksi rakenneuudistuksen ja tuen kustannusten ja hyötyjen on oltava keskenään oikeassa suhteessa.

4.5 Pitkäaikainen kannattavuus

Saksa esitti 17 päivänä heinäkuuta 1998 päivätyllä kirjeellä realistisen, johdonmukaisen ja kauaskantoisen rakenneuudistussuunnitelman, jonka Draiswerke ja yrityskonsultointiyritys DGM olivat laatineet. Suunnitelmassa otetaan huomioon yrityksen vaikeuksien syynä olevat olosuhteet, joita olivat erityisesti epäedullinen kustannusrakenne, kustannusten riittämätön avoimuus ja epävarma rahoitus-tilanne.

Kustannusrakenteen tervehdyttämiseksi Draiswerken on ennen kaikkea vähennettävä henkilöstökuluja, joiden osuus oli vuonna 1996 lähes 50 prosenttia liikevaihdosta.

Rakenneuudistussuunnitelman mukaisesti Draiswerken henkilöstö suostui tuntipalkkojensa huomattavaan alentamiseen. Lisäksi Draiswerke supisti henkilöstönsä määrää 62 työntekijällä. Tämän ansiosta palkkakustannukset olivat vuonna 1998 5,2 miljoonaa Saksan markkaa (2,6 miljoonaa ecua) alhaisemmat kuin vuonna 1996, mikä vastaa 18 prosentin vähennystä. Lisäksi Draiswerke toteutti useita toimenpiteitä tuotantomenetelmiensä tehokkuuden parantamiseksi.

Kustannusten avoimuuden parantamiseksi Draiswerke uuden aikaisti merkittävästi kustannuslaskenta- ja kustannusseurantamenetelmiään. Tämä johti siihen, että yritys lakkautti myös avaimet käteen -tuotantoalueensa, supisti tuotevalikoimaansa ja päätti tehostaa keskittymistä ydinliiketoimintaansa.

Yrityksen rahoituksen tervehdyttäminen tapahtui ennen kaikkea alkuperäisten osakkaiden ja työntekijöiden avulla sekä yrityksen omin toimenpitein. Alkuperäiset osakkaat muuttivat vuoden 1996 elokuun alussa 7,2 miljoonan Saksan markan (3,6 miljoonan ecun) osakslainan etuoikeudeksi. Alkuperäisten osakkaiden omistama Gustav Eirich KG huononsi samanaikaisesti 2 miljoonan Saksan markan (1 miljoonan ecun) lainan etuoikeus-asemaa. Lisäksi alkuperäiset osakkaat osoittivat kiinteistön myynnistä saadun 1,2 miljoonan Saksan markan (0,6 miljoonan ecun) tuoton yrityksen rakenneuudistuksen lopulliseksi rahoituseräksi. Vuoden 1996 marraskuussa yrityksen työntekijät antoivat yritykselle etuoikeudetoman 746 000 Saksan markan (373 000 ecun) korotetun lainan. Draiswerken onnistui myös pienentää toimituksista ja suorituksista syntyneiden saataviensa määrää vuoden 1996 lopun 17,8 miljoonasta Saksan markasta (8,9 miljoonasta ecusta) vuoden 1997 loppuun mennessä 9,3 miljoonaksi Saksan markaksi (4,6 miljoonaksi ecuksi). Varastojen arvo supistui samana ajanjaksona 6,5 miljoonasta Saksan markasta (3,2 miljoonasta ecusta) 3,5 miljoonaan Saksan markkaan (1,7 miljoonaan ecuun). Lisäksi tuli vielä Mannheimin kaupungin antama 0,8 miljoonan Saksan markan (0,4 miljoonan ecun) laina ja LAKRAN 6,0 miljoonalle Saksan markalle (3,0 miljoonalle eculle) myöntämä 50-prosenttinen takaus.

Rakenneuudistus sisälsi myös yrityksen omistajan vaihtumisen. Henkilöstö osti yrityksen alkuperäisiltä osakkailta 1 Saksan markan hinnalla. Siihen palkattiin kaksi uutta johtajaa, joilla on kokemusta rakenneuudistuksesta. Draiswerken johto ja uudet osakkaat päättivät etsiä yritykselle strategisen sijoittajan. Draiswerke antoi sijoittajan etsimisen B. Metzler GmbH:n tehtäväksi. Komissio toteaa, että uusi sijoittaja olisi liittotasavallan hallituksen mukaan eduksi yrityksen strategiselle asemalle, mutta se ei ole rakenneuudistuksen onnistumisen ehdoton edellytys.

(7) Ks. alaviite 2.

Komissio tutki vuoteen 2001 saakka laaditut taseen kehitystä, tuloslaskelmaa ja maksuvalmiustilannetta koskevat ennusteet ja arvioi niiden perusteella, palauttavatko rakenneuudistustoimenpiteet Draiswerken kannattavuuden. Se toteaa, että ennusteet on esitetty yksityiskohtaisesti ja perusoletukset on selvitetty. Strategian mukaisesti tappiollisista liiketoiminta-alueista luopuminen ja sen sijaan oman yrityksen ydintoimintaan keskittyminen aiheuttivat Draiswerken vuoden 1997 tuotannon alenemisen edellisvuodesta yli 10 prosentilla. On todettava, että tuotannon laskusta huolimatta jo vuoden 1997 liiketoiminnan tulos oli jälleen positiivinen. Yrityksen tulos oli kyseisenä vuotena negatiivinen, koska aineellisia rakenneuudistustoimenpiteitä toteutettiin 4,7 miljoonan Saksan markan (2,4 miljoonan ecun) arvosta. Rakenneuudistussuunnitelman mukaisesti Draiswerke pääsee vuonna 1998 jälleen voitolliseksi. Vuonna 1998 Draiswerke saavuttanee varsinaisen liiketoiminnan 1,2 miljoonan Saksan markan (0,6 miljoonan ecun) tuloksella 2,2 prosentin voiton liikevaihdosta laskettuna. Arvioiden mukaan liikevoitto kasvaa vuoteen 2001 mennessä 8,8 miljoonaan Saksan markkaan (4,4 miljoonaan ecuun) (voitto 12,8 prosenttia liikevaihdosta). Siten yritys olisi vuonna 2001 erittäin kannattava ja kilpailukykyinen.

Arvioiden lähtökohtana on liikevaihdon keskimäärin 9 prosentin vuotuinen kasvu vuoteen 2001 mennessä ja henkilöstökulujen jatkuva aleneminen niin, että vuonna 2001 niiden osuus liikevaihdosta on 35 prosenttia, samalla kun kaikkien muiden kustannustekijöiden osuus pysyy suunnilleen ennallaan. Rakenneuudistus toteutetaan näin ollen ennen kaikkea henkilöstökuluja alentamalla, mikä

on jo aloitettu, ja tehostamalla tuotantomenetelmiä. Komissio pitää ennusteita optimistisinä mutta täysin toteuttamiskelpoisina. Lisäksi se toteaa, että Draiswerke on laatinut liikevaihdon kasvusta tarkan maantieteellisen erittelyn molempien liiketoiminta-alueiden osalta ja osoittanut, että se on alentanut liikevaihto-odotuksiaan Aasiassa merkittävästi sikäläisen talouskriisin ja inflaatiokehityksen vuoksi.

Vuoden 1998 tilinpäätöksessä yrityksen oma pääoma jää edelleen negatiiviseksi. Liiketoiminnan jatkamista silmällä pitäen yrityksellä on Saksan mukaan kuitenkin huomattava 16,8 miljoonan Saksan markan (8,4 miljoonan ecun) äänetön varanto, kuten tilintarkastusyritys Schitag Ernst & Young on vahvistanut. Siksi Draiswerke on pystynyt välttämään konkurssin. Lisäksi Draiswerken tulevat voitot jäävät rakenneuudistusohjelman mukaan sen omaan käyttöön. Tämän vuoksi sen oma pääoma kasvaa vuoteen 2001 mennessä 15,4 miljoonaan Saksan markkaan (7,7 miljoonaan ecuun) (37,7 prosenttiin taseen loppusummasta). Arvioiden mukaan Draiswerke ei suunnittele ennen vuotta 2001 merkittäviä investointeja. Näin ollen se pystyisi alentamaan vieraan pääoman määrää taloudellisen tilanteensa vakauttamiseksi vuoteen 2001 mennessä.

Komissio katsoo ennusteiden osoittavan, että Draiswerken liiketoiminnan pitkän aikavälin tulevaisuudennäkymät ovat kestäväällä pohjalla ja että se pystyy toimimaan omilla varoilla ilman enempää valtiontukea.

Seuraavissa taulukoissa esitetään yhteenvetona tärkeimmät suureet, joihin komission päätelmä perustuu:

Tulos tuhatta Saksan markkaa	1996	1997	1998	1999	2000	2001
liikevaihto	56 476	50 557	52 900	59 250	62 750	68 750
liiketoiminnan tulos	-2 417	412	2 048	4 007	7 152	9 516
voitto/tappio	-3 204	-4 260	1 208	3 107	6 352	8 816

Tase tuhatta Saksan markkaa	1996	1997	1998	1999	2000	2001
oma pääoma	2 931	-1 392	-350	1 150	6 700	15 400
vieras pääoma	38 176	29 441	34 750	31 050	28 700	25 500
taseen loppusumma	41 107	28 049	34 400	32 200	35 400	40 900

Komissio toteaa, että Draiswerke on sitoutunut toteuttamaan rakenneuudistussuunnitelman.

Lisäksi komissio toteaa, että Draiswerken pankit, Deutsche Bank, Dresdner Bank ja Sparkasse Mannheim, ovat antaneet Draiswerken liiketoiminnan tulevaisuuden näkymistä myönteisen arvion ja ilmoittaneet olevansa valmiita myöntämään Draiswerkelle luottoja.

4.6 Ei perusteetonta kilpailun vääristymistä

Komissio on tutkinut tarvetta toteuttaa toimenpiteitä rakenneuudistuksesta kilpailijoille aiheutuvien haitallisten vaikutusten pienentämiseksi.

Mannheimin kaupungin lainana ja LAKRAn takauksena annettu rakenneuudistustuki voi vaikuttaa kahdella tavalla kilpailua vääristävästi. Sen ensimmäinen vaikutus markkinoihin on, että Draiswerke jatkaa toimintaansa. Toiseksi rakenneuudistustuki voisi pienentää Draiswerken rahoituskuluja.

Ensin mainittua näkökohtaa arvioidessaan komissio käytti perustana käytettävissään olevia tietoja markkinoista ja Saksan esittämää markkinaraporttia. Tuotealueista toisen eli dispergointi- ja mikromärkäjauhatusmekaniikan osalta kysynnän odotetaan lähivuosina lisääntyvän. Toisella tuotealueella eli sekoitus- ja reaktiotekniikassa kysyntä riippuu suuressa määrin kemian teollisuuden investoinneista, joten kasvumahdollisuudet ovat senkin osalta hyvät. Kummallakaan tuotealueella ei todettu esiintyvän ylituotantoa. Tätä arviota tukee se, että kolmansielta ei saatu huomautuksia. Yhteisön suuntaviivojen 3 jakson 2 artiklan 2 kohdan ii alakohdan mukaisesti komissio ei tavallisesti vaadi tuen vastineena kapasiteetin supistamista, jos rakenteellista ylituotantoa ei ole niillä merkityksellisillä yhteisön markkinoilla, joilla tuensaja toimii.

Lisäksi voidaan todeta, että Draiswerke on luopunut tietyistä liiketoiminta-alueista ja supistanut tuotevalikoimaansa. On myös otettava huomioon, että Draiswerken, joka on nykyisellään pk-yritys, osuus merkityksellisillä markkinoilla on pienehkö ja sen pääkilpailijat Bühler AG, Erich NETZSCH GmbH & Holding KG ja Gebrüder Lödige Maschinenbau GmbH ovat liikevaihdoltaan ja henkilöstöltään erittäin paljon suurempia kuin Draiswerke.

Toisen näkökohdan, rahoituskulujen pienenemisen osalta komissio toteaa, että Draiswerke on maksanut Mannheimin kaupungin 10 kuukaudeksi antamasta 0,8 miljoonan Saksan markan (0,4 miljoonan ecun) lainasta 5 prosentin korkoa. Tämä korko oli alhaisempi kuin viitekorko, joka oli vuonna 1996 Saksan osalta 6,7 prosenttia. Näin ollen Mannheimin kaupungin perimän alhaisemman lainakoron ansiosta Draiswerkelle koitunut etu oli 11 000 Saksan markkaa (5 500 ecua). Vaikka komissio vertaisi tätä lainakorkoa Sparkasse Mannheimin perimään korkeampaan korkoon (8,25 prosenttia), rahoituskulujen pienenemisestä koitunut etu jää edelleen vähäiseksi (21 000 Saksan markaksi eli 10 500 ecuksi).

Komissio toteaa, että Draiswerke maksoi LAKRAn 50-prosenttisesta takauksesta 1 prosentin takaushakemuskäytön ja vuotuisen maksun, joka oli 0,5 prosenttia takauksen kattamasta määrästä. Mainittua 0,5 prosentin maksua voidaan verrata Sparkasse Mannheimin Draiswerkelle myöntämästään 2 miljoonan Saksan markan (1 miljoonan ecun) vekseliluotosta perimään 1 prosentin korkoon. Koska LAKRAn ja Sparkasse Mannheimin riskit olivat yhtä suuret, komissio katsoo, että LAKRAn perimä maksu oli 0,5 prosenttiyksikköä alhaisempi kuin markkinakorko. Vekseliluoton 22 kuukauden voimassaoloajalta Draiswerken saaman edun määräksi kertyy 50 000 Saksan markkaa (25 000 ecua).

Määrältään 0,8 miljoonan Saksan markan (0,4 miljoonan ecun) laina ja takauksen kattama 3 miljoonan Saksan markan (1,5 miljoonan ecun) määrä (50 prosenttia 6 miljoonasta Saksan markasta) ovat valtiontukia, koska kysymyksessä on vaikeuksissa oleva yritys, joka ei olisi voinut saada kyseistä lainaa ja kyseistä takausta rahoitusmarkkinoilta. Komission käsityksen mukaan lainasta ja takauksesta rahoituskulujen alentumisena saadut edut olivat vähäiset (0,1 prosenttia liikevaihdosta), eikä niiden vaikutus liiketoiminnan kuluihin eikä yrityksen kannattavuuteen ole merkittävä. Lisäksi on otettava huomioon, ettei ylituotantoa voida todeta, yrityksellä on vain pieni markkinaosuus ja se on luopunut tietyistä liiketoiminta-alueista. Komissio katsoo, etteivät toimenpiteet tuesta kilpailijoille aiheutuvien haitallisten vaikutusten pienentämiseksi ole tarpeen.

4.7 Suhteellisuus

Komissio on tutkinut, onko rakenneuudistuksen toteuttamiseen tarvittava tuki rajoitettu mahdollisimman vähäiseksi.

Rakenneuudistustuki auttoi Draiswerkeä selviytymään aikaisempina vuosina syntyneistä raskaista tappioista aiheutuneesta maksuvalmiuskriisistä. Draiswerke oli vuonna 1995 kärsinyt varsinaisesta liiketoiminnastaan 8,9 miljoonan Saksan markan (4,4 miljoonan ecun) tappiot (osuus liikevaihdosta 18 prosenttia). Vuonna 1996 tappio oli 1,9 miljoonaa Saksan markkaa (1,0 miljoonaa ecua) (3,3 prosenttia liikevaihdosta). Vuonna 1997 Draiswerken tilinpäätös osoitti 4,3 miljoonan Saksan markan (2,2 miljoonan ecun) tappiota, joka johtui lähinnä aineellisen rakenneuudistuksen suunnitteleen vastaavan suuruista kustannuksista. Tappioiden seurauksena Draiswerken maksuvalmius aleni vuosina 1995–1997 lähes 14 miljoonaa Saksan markkaa (7,0 miljoonaa ecua).

Kassavirtalaskelmia ja tase-ennusteita tutkittuaan komissio päätelee, ettei Mannheimin kaupungin antamasta 0,8 miljoonan Saksan markan (0,4 miljoonan ecun) lainasta ja LAKRAn Sparkasse Mannheimin antamille 6 miljoonan Saksan markan (3 miljoonan ecun) lainoille myöntämästä 50-prosenttisesta takauksesta seurannut maksuvalmiusyljäämää, vaan ne rajoituivat välttämättömään määrään, joka mahdollisti Draiswerkelle liiketoiminnan jatkamisen ja välttämättömien rakenneuudistusten rahoittamisen. Komissio huomauttaa uudelleen, että Draiswerke tarvitsi 0,8 miljoonaa Saksan markkaa (0,4 miljoonaa ecua) vain kymmenen kuukauden ajaksi ja maksoi lainan takaisin kesäkuussa 1997, jolloin yrityksen rahoitustilanne oli edelleen hyvin heikko ja esimerkiksi yrityksen oma pääoma oli edelleen negatiivinen. Kesäkuuhun 1998 voimassa ollut takaus oli välttämätön, jotta voitiin varmistaa juoksevan liiketoiminnan välirahoitus rahoitusmarkkinoilta. Tämä oli yksi liiketoiminnan jatkumisen edellytyksistä.

Komissio ottaa huomioon sen, että yritys sai rakenneuudistustuen lisäksi huomattavasti pääomaa alkuperäisiltä osakkailta (10,4 miljoonaa Saksan markkaa eli 5,2 miljoonaa ecua) ja uusilta osakkailta (746 000 Saksan markkaa eli 373 000 ecua). Komissio huomauttaa, että alkuperäiset osakkaat muuttivat vuoden 1996 elokuun alussa 7,2 miljoonan Saksan markan (3,6 miljoonan ecun) osakaslainan etuoikeudettomaksi ja että alkuperäisten osakkaiden omistama Gustav Eirich KG huononsi 2 miljoonan Saksan markan (1 miljoonan ecun) lainan etuoikeusasmaa. Lisäksi alkuperäiset osakkaat osoittivat kiinteistön myynnistä saadun 1,2 miljoonan Saksan markan (0,6 miljoonan ecun) tuoton yrityksen rakenneuudistuksen lopulliseksi rahoituseräksi. Yrityksen työntekijät, jotka ovat sen uusia osakkaita, antoivat yritykselle marraskuussa 1996 746 000 Saksan markan (373 000 ecun) etuoikeudettoman korottoman lainan. Lisäksi henkilöstö suostui huomattavaan palkkojen alennukseen ja henkilöstömäärän supistamiseen, minkä ansiosta vuoden 1998 henkilöstökulut alenivat vuoteen 1996 verrattuna 5,2 miljoonaa Saksan markkaa (2,6 miljoonaa ecua).

Komissio katsoo, että valtiontuet ja rakenneuudistuskustannukset sekä osakkaiden pääomasijoitukset olivat keskenään oikeassa suhteessa.

5. PÄÄTELMÄT

Komission käsityksen mukaan laina ja takaus on myönnetty laittomasti EY:n perustamissopimuksen 93 artiklan 3 kohtaa rikkoen. Komissio ottaa kuitenkin huomioon,

että Draiswerke sai rakenneuudistustukea ensimmäistä kertaa ja että Mannheimin kaupungin antama laina ja LAKRAn myöntämä takaus olivat yhteisön suuntaviivoissa säädettyjen ehtojen mukaiset, eli rakenneuudistustuen tarkoituksena on palauttaa kohtuullisessa ajassa yrityksen pitkän aikavälin elinkelpoisuus, kilpailu ei vääristy perusteettomasti ja rakenneuudistuksen kustannukset ja hyödyt sekä tuet ovat oikeassa suhteessa keskenään.

Komissio päätelee, että valtiontuet edistivät taloudellista toimintaa, joka ei rajoita kaupankäynnin edellytyksiä yhteisen edun vastaisella tavalla. Komissio on sen vuoksi päättänyt, että valtiontuet on katsottava EY:n perustamissopimuksen 92 artiklan 3 kohdan c alakohdan ja ETA-sopimuksen 61 artiklan 3 kohdan c alakohdan ensimmäisen osan poikkeusmääräyksen nojalla yhteismarkkinoille soveltuviksi.

Komissio kehottaa Saksan liittotasavallan hallitusta laatimaan yksityiskohtaiset vuosikertomukset osoittaakseen, että rakenneuudistussuunnitelmaa toteutetaan asianmukaisesti.

ON TEHNYT TÄMÄN PÄÄTÖKSEN:

1 artikla

Valtiontuki, jonka Saksa on myöntänyt Draiswerkelle Mannheimin kaupungin 0,8 miljoonan Saksan markan (0,4 miljoonan ecun) lainan ja LAKRAn 50-prosenttisen takauksen muodossa, soveltuu yhteismarkkinoille.

2 artikla

Saksan on annettava komissiolle yksityiskohtaiset vuosikertomukset, joista käy ilmi, että rakenneuudistussuunnitelmia toteutetaan asianmukaisesti.

3 artikla

Tämä päätös on osoitettu Saksan liittotasavallalle.

Tehty Brysselissä 25 päivänä marraskuuta 1998.

Komission puolesta

Karel VAN MIERT

Komission jäsen